

Wyrok z dnia 8 listopada 2000 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach I ACa 744/00

Sąd Apelacyjny w Katowicach, po rozpoznaniu sprawy z powództwa Katarzyny J. i Jadwigi S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń i Reasekuracji "Polonia" SA w Ł. o zapłatę, na skutek apelacji pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 14 kwietnia 2000 r., oddalił apelację.

Powódki: Katarzyna J. i Jadwiga S. jako wspólnicy Spółki Cywilnej "Ka-Ja" domagały się zasądzenia od pozwanej Zakładu Ubezpieczeń i Reasekuracji "Polonia" Spółki Akcyjnej w Ł. kwoty 34.000 zł z ustawowymi odsetkami od 30 listopada 1997 r. z tytułu ubezpieczenia auto-casco za utratę ubezpieczonego samochodu marki Ford Escort z tego powodu, że pozwana odmówiła spełnienia tego świadczenia, powołując się na § 9 pkt 10 owu auto-casco.

Pozwana spółka wносиła o oddalenie powództwa i zarzuciła, że w zawartej z powódkami umowie ubezpieczenia jest stwierdzenie, że samochód objęty ubezpieczeniem jest użytkowany do najmu zarobkowego, zaś warunki, na jakich umowa została zawarta, wyłączyły odpowiedzialność w przypadku przywłaszczenia samochodu, a taka sytuacja miała miejsce 25 października 1997 r.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy zasądził od pozwanej na rzecz powódek kwotę 34.000 zł z ustawowymi odsetkami od 9 listopada 1998 r.

Z ustaleń i rozważań stanowiących podstawę rozstrzygnięcia wynika, że powódki jako wspólnicy spółki cywilnej prowadziły działalność gospodarczą, której przedmiotem było wypożyczanie samochodów osobowych.

Powódka Jadwiga S. zawarła z pozwaną umowę ubezpieczenia samochodu marki Ford Escort w dniu 19 października 1997 r. na okres do 19 października 1998 r., w której określono, iż samochód objęty ubezpieczeniem jest użytkowany jako samochód do najmu zarobkowego.

Umowa ta została zawarta na warunkach określonych w polisie oraz obowiązujących w dniu zawarcia tej umowy ogólnych warunków ubezpieczenia auto-casco, zaś zakres ubezpieczenia strony określiły jako pełny (100%).

Bezsporny jest fakt, że w dniu 25 października 1997 r. powódki wydały osobie o nieustalonej tożsamości, która posługiwała się fałszywym dokumentem tożsamości na imię i nazwisko Leszek G. przedmiotowy samochód na podstawie zawartej umowy najmu, który nie został po upływie terminu powódkom zwrócony. Prowadząca w tej sprawie dochodzenie Prokuratura Rejonowa w Katowicach umorzyła dochodzenie wobec nie wykrycia sprawcy przestępstwa.

§ 9 pkt 10 owu - auto-casco stanowi, że ubezpieczeniem nie są objęte szkody polegające na utraceniu pojazdu wskutek przywłaszczenia.

Zważył zatem, że gdyby przyjąć jako obowiązujące dosłowne brzmienie tego przepisu, to prowadziłoby to do wyłączenia odpowiedzialności pozwanej także za utratę pojazdu wskutek kradzieży, skoro do istoty odpłatnego wynajmowania samochodu należało udostępnienie tego samochodu osobie wynajmującej wraz z kluczami i dokumentami.

W okolicznościach sprawy przepis § 9 owu - auto-casco jest sprzeczny z umową ubezpieczenia zawartą przez strony, w części ubezpieczenia samochodu przeznaczonego do wynajmowania.

Celem tego ubezpieczenia przez powódkę było niewątpliwie odszkodowanie na wypadek utraty samochodu, używanego zgodnie z jego przeznaczeniem.

Powyższy przepis nie może być stosowany formalistycznie, bez uwzględnienia szczególnego charakteru przedmiotu ubezpieczenia, którym był samochód przeznaczony do odpłatnego wynajmowania.

Z tych zatem przyczyn uznał, iż ochroną ubezpieczeniową pozwanego była objęta utratą pojazdu powódek i dlatego zasądził od strony pozwanej na rzecz powódek dochodzoną pozwem kwotę, a datę początkową odsetek przyjął na podstawie § 38 ust. 1 owu - auto-casco na 30 dni od daty otrzymania przez stronę pozwaną prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie karne.

Apelację od wyroku złożyła pozwana spółka ubezpieczeniowa.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest nieuzasadniona, a zaskarżone orzeczenie trafne, jakkolwiek nie w całości, z przyczyn podniesionych przez sąd I instancji w jego pisemnych motywach.

Bezsporne jest w niniejszej sprawie, że przedmiotem ubezpieczenia był samochód osobowy marki Ford Escort, który powódki wynajmowały odpłatnie w ramach prowadzonej przez nie działalności gospodarczej - wypożyczania samochodów osobowych, jak również to, że powódki wydały ten samochód osobie o nieustalonej tożsamości, która posługiwała się fałszywym dokumentem, opiewającym na imię i nazwisko Leszka G., a która to osoba zabranego samochodu nie zwróciła powódkom.

W zawartej umowie znajduje się wyraźne stwierdzenie, iż samochód objęty ubezpieczeniem jest użytkowany jako samochód do najmu zarobkowego.

Umowa ta zawarta została na warunkach określonych w polisie oraz obowiązujących w dniu zawarcia tej umowy ogólnych warunków ubezpieczenia auto-casco, zatwierdzonych uchwałami Rady Nadzorczej ZUIR Polonia SA i przy przyjęciu pełnego zakresu ubezpieczenia (100%).

Z wyżej wymienionych owu auto-casco i § 4 ust. 1 pkt 7 - traktującego o zakresie ubezpieczenia - wynika, że ubezpieczeniem tym objęte są m.in. szkody powstałe wskutek kradzieży pojazdu, albo zaboru pojazdu w celu krótkotrwałego użycia.

Natomiast § 9 tych ogólnych warunków w pkt. 10 stanowi, że ubezpieczeniem nie są objęte szkody polegające na utracie pojazdu wskutek przywłaszczenia.

W okolicznościach sprawy strona powodowa twierdziła, że zawładnięcie przeznaczonym do wynajmowania pojazdem przez osobę posługującą się fałszywym dowodem tożsamości jest kradzieżą i powołała się na uchwałę SN z dnia 12 grudnia 1997 r., sygn. akt III CZP 65/97 (OSNCP z 1998 r. nr 4, poz. 55).

Pozwana spółka twierdziła natomiast, że w takich okolicznościach doszło do przywłaszczenia, która to okoliczność nie jest objęta ubezpieczeniem.

Istotnym zatem było rozważenie tej spornej okoliczności, która w swej zasadzie sprowadzała się do ustalenia, czy wypadek z niniejszej sprawy w myśl określeń zawartych w wyżej cyt. owu - auto-casco należy zakwalifikować jako kradzież, czy też przywłaszczenie.

Podzielając w pełni stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy w powołanej uchwale z dnia 12 grudnia 1999 r. należało dojść do wniosku, że w okolicznościach faktycznych tej sprawy, zawładnięcie przeznaczonym do wynajmu samochodem osobowym przez osobę posługującą się fałszywym dokumentem tożsamości wydanym na nazwisko Leszka G. jest kradzieżą pojazdu w rozumieniu § 4 ust. 1 pkt 7 cyt. owu - auto-casco, a nie przywłaszczeniem z § 9 pkt 10 tych ogólnych warunków.

Za takim stanowiskiem przemawiają nadto okoliczności zawarte w pisemnych motywach do powyższej uchwały Sądu Najwyższego, a które Sąd Apelacyjny również w pełni podziela.

Nie można bowiem znaleźć podstaw do zasadnego twierdzenia, aby w treści wzorca umownego o charakterze kwalifikowanym, lecz nie normatywnym, a takim są wyżej cytowane owu AC, ustalone przez pozwaną, pozwana ta posłużyła się terminologią w pełni zbieżną z odpowiednimi instytucjami prawa karnego materialnego, a zwłaszcza, by w treści ustalonego przez siebie wzorca użyła pojęcia "kradzież pojazdu" wyłącznie w rozumieniu art. 203 § 1 kk. Gdyby istotnie taka była wola pozwanej, to powinna była wyraźnie to zastrzec w treści tych owu AC, czego jednak nie uczyniła.

Istotną jest tutaj okoliczność, że pozwana jako ubezpieczyciel, ustalając treść tych owu AC, działała nie jako podmiot uprawniony do tworzenia prawa stanowionego, lecz tylko jako strona upoważniona przez właściwe przepisy i w ich granicach (art. 6 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej) do wydania owu AC, a to zgodnie z ogólną normą art. 385 § 1 kc.

Brzmienie całego pkt. 7 usytuowanego w § 4 ust. 1 owu AC dowodzi, że zawarte w nim postanowienie nie może być rozumiane i stosowane w sposób wręcz formalistyczny, czyli nie uwzględniający szczególnego charakteru konkretnego przedmiotu ubezpieczenia, którym w tej sprawie był samochód osobowy, służący powódkom do odpłatnego wynajmowania.

Przy interpretacji treści analizowanego postanowienia owu AC element ten ma ogromnie istotne znaczenie, gdyż zgodnie z brzemieniem § 4 ust. 1 pkt 7 in fine owu AC z zakresu ochrony ubezpieczeniowej wyłączone zostały także szkody polegające na utracie pojazdu wskutek kradzieży, jeżeli nie zabezpieczono z należytą starannością poza pojazdem kluczyków i dokumentów pojazdu. Jest oczywiste, że istotą działalności polegającej na odpłatnym wynajmowaniu pojazdów jest ich oddawanie do używania osobom trzecim wraz z kluczykami i dokumentami tych pojazdów.

Powódki jako prowadzące taką działalność, a będące zarazem ubezpieczającym w stosunku prawnym z pozwaną spółką jako ubezpieczycielem, nie mogą niemal w ogóle, w ramach prowadzonej działalności, zabezpieczyć kluczyków i dokumentów poza wynajmowanym pojazdem, bo takiemu działaniu sprzeciwiałaby się przecież sama istota prowadzonej przez nie działalności.

W razie przyjęcia odmiennej interpretacji § 4 ust. 1 pkt 7 owu AC mogłoby dojść do kuriozalnych wręcz wniosków, bo sprowadzających się do wyłączenia odpowiedzialności ubezpieczyciela za utratę wskutek kradzieży każdego, służącego do odpłatnego wynajmowania, ubezpieczonego pojazdu, skoro do istoty działalności powódek należy właśnie udostępnianie pojazdu wraz z kluczykami i dokumentami zgłaszającym się klientom.

Gdyby zatem przyjąć, że wynajmujące pojazdy powódki, wydając je kontrahentom wraz z kluczykami i dokumentami, uchylają wynikającemu z § 4 ust. 1 pkt 7 owu obowiązkowi zabezpieczenia pojazdu z należytą starannością, to ubezpieczyciel byłby zawsze zwolniony od odpowiedzialności, mimo określenia w polisie, że przedmiotem ubezpieczenia jest pojazd służący do odpłatnego wynajmowania (co nadto spowodowało wzrost należnej składki).

Interpretacja taka owych postanowień wyklucza jej przyjęcie, bo narusza w sposób oczywisty reguły wykładni celowościowej.

Zastosowanie natomiast tylko reguł wykładni werbalnej przy ocenie treści postanowienia § 4 ust. 1 pkt 7 i § 9 pkt 10 owu AC pozwanej, będzie możliwe tylko wówczas, gdy przedmiotem ubezpieczenia będzie pojazd służący do zaspokojenia potrzeb przewozowych samych ubezpieczających, a nie - jak w okolicznościach tej sprawy - przeznaczony do odpłatnego wynajmowania osobom trzecim.

Charakter i funkcje spełniane przez pojazd, będący przedmiotem ubezpieczenia, odgrywają więc bardzo istotną rolę przy ocenie i interpretacji postanowień owu AC, określających przesłanki wyłączające odpowiedzialność ubezpieczyciela. O ważności dla ubezpieczyciela w określeniu charakteru pojazdu, będącego przedmiotem ubezpieczenia, stanowi i ta okoliczność, że w formularzu, opracowanej przez pozwaną polisy, znajduje się rubryka odrębna: "charakter użytkownika pojazdu".

Wszystkie te ustalenia i rozważania zasadnie wskazują, że wydanie przez powódki pojazdu ubezpieczonego osobie posługującej się fałszywym dowodem tożsamości jest kradzieżą w rozumieniu § 4 ust. 1 pkt 7 owu AC, za którą pozwana jako ubezpieczyciel odpowiada.

Odmienne twierdzenia pozwanej oraz jej zarzuty apelacyjne, wskazujące na naruszenie art. 805 kc w zw. z § 9 pkt 1 owu AC, nie mogą się ostać, gdyż wypadek uzasadniający jej odpowiedzialność, z zawartej umowy ubezpieczenia, należało zakwalifikować jako kradzież, a nie przywłaszczenie, co miałoby miejsce w sytuacji oddania tegoż samochodu w najem osobie legitymującej się prawdziwym dowodem tożsamości, która po upływie okresu wynajmu - samochód ten sobie przywłaszczyła i nie zwróciła powódkom.

Mając na uwadze te wszystkie okoliczności Sąd Apelacyjny apelację pozwanej jako bezzasadną oddalił na zasadzie art. 385 kpc.